

Dva protivnika

Ko gleda svojim očima, sluša svojimi ušima i misli svojim mozgom, ne treba nikakove »pomoci« od drugih, pak da shvati, kako današnje društvo ne predstavlja jednu zbijenu celino, složnu zajednicu, u kojoj vlada načelo jednakosti. Neosporiva je činjenica, da ljudstvo živi u vrtlogu strašnih protusilja, a na čela tih protusilja stoje pojedinci ili čitavi razredi, koji vode međusobnu borbu za kruh, za vlast i premoć.

I prem u društvu nalazimo veći broj slojeva i staleža, političkih struja i drugih društvenih protivstana, ipak se i kod najpovršnijeg razmatranja jasno ističu dvije grupe, dvije klase ili razredi — bar u onim zemljama, gdje prevladava kapitalistički način proizvodnje i podjele dobara. Na jednoj strani je grupa ili tabor bogataša, onih ljudi, koji imaju kontrolu nad sredstvima za proizvodnju i promet, te koji dobivaju veći dio bogatstva u svoje ruke; na drugoj su strani oni, koji nemaju ništa, gotovo ništa do li svoje radne ruke, te koji za svoj rad dobivaju tek toliko, da jedva mogu sastaviti kraj s krajem.

U znanstvenom jeziku političke ekonomije nose te dvije grupe ili razrede ime — buržoazija i proletarijat. Jedni su imućni, drugi neimućni. Jedni su ekonomski i politički gospodari svijeta, a drugi obavljaju sav društveni rad, nemaju gotovo nikakvih prava i povlastica, pak se nalaze u položaju stanovite vrste robova, koje nazivljemo — najamnim robovima.

Usljed ove podjele u razrede dolazi u društvu do strašnih trzavica, do sukoba i borbi, koje poprimaju raznovrsne oblike i koje od vremena do vremena postaju gospodarske činbenke u cijelom životu. Čak i sami međunarodni sukobi ili ratovi nastaju usljed ove nejednakosti usljed ove umjetne podjele u razrede ili društvene kaste. Bak ratovi pokazuju, da ni među samim bogatašima raznih zemalja ne vlada harmonija i sklad, nego se otimlju za što veći dobitak na međunarodnom tržištu, za veće teretne izrabljivanja narodnih masa. No uza sve to dođe li do neke snage proletarijata, postane li takva sila, koja ugrožava interese bogataša, ovi se znaju složiti, da zajednički navale na radništvo, da ga skroše i slome, kako bi i nadležje ostalo u položaju ropstva.

Naravski, buržoazija svoju borbu protiv radnog naroda ne prikazuje onako brutalno, kakva je ona u zbilji. Pošto je kod ne okrutnost pomiješana sa farizejstvom, ona zna vrlo vješto pokriti svoje zločine, istaviti ih u svjetlu uzvišenih ideja i motiva. U tu svrhu one se služe »svetim« frazama, pozivlje na stare predrasude, deklarira o »narodnosti«, »napretku« i »slobodi«, a ne ustručava se čak govoriti o »bratstvu«, »pravdi« i »demokraciji«.

Na ovo su se pričuili ne samo članovi buržoazne klase, već i sami radnici, pak na njih — ili bar na većinu radnika — to duboko djeluje, i oni se znaju povesti za svojim izrabljivačima, ponavljajući njihove fraze o »slobodi« i raditi protiv svojih životnih interesa, protiv svoje braće u drugim zemljama, protiv svog razreda, protiv samih sebe.

Da civiliziranim svijetom danas vladaju borbe između dvaju protivnika, između dviju misli, dviju kultura, dviju društvenih sila, — to priznaje ne samo najinteligentniji dio radne klase, već i sama buržoazija, koja inače zna uljuljavati radništvo lijepim idejama o društvenoj harmoniji i slobodi.

Ali ne treba zaboraviti, da je »patriotizam« čisto kapitalistička ideja, naročito u smislu, kako se tu riječ rabi danas. Ko je za svjetsko krvopijstvo, za proširenje tržišta, za pljačku naroda, za najamni rad, za sve krave ustanove današnjeg »sistema«, — taj je patriota. Ko je za radni narod, za jednakost društvenu, a protiv svjetskog pakla, protiv izrabljivanja i nepravde, — taj je »izdajica«.

Isto se veli, da je »komunizam« rođen iz klasne mržnje i da »počeo jednakost prava«. Nije nužno, da mi branimo komunizam. Ovaj pokret će ići naprijed i bez naše obrane, te unatoč napadajima od strane buržoazskih ulizica. U tom pokretu ima daleko manje elemenata klasne mržnje u »isporudici« od drugim elementima — plemenitosti, čovjekoljublja i težnje, da se ovaj život preuredi kako bi proizvodnja služila svima, ne samo šaćiji društvenih pakla. Klasna mržnja ne sačinjava ni temelj ni narav Marksove socijalizma, nego je tek nužna posljedica postojećih odnosa. Čovjek si ne može pomoći, ako mora mrzeti pljačku, tiraniju, nasilje i brutalnost. A što je drugo kapitalizam sa svim njegovim ustanovama, do li očišćenje grozne tiranije i despotizma? I kako da nepokvaren i plemeniti ljudi ne mrze ovakovo čudovište!

Markizam u istinu traži ukinuće svakog razreda, ali nije neprijatelj ljudi, kao što je to kapitalizam. On traži, da se društvo preuredi, da padne privatno vlasništvo nad sredstvima za proizvodnju i promet, da sve to pripada cijelom društvu. Postigne li se taj preokret, razredi će sami po sebi propasti, jer će pasti čitav temelj, na kojem se drži zgrada razredne vladavine i razrednih razlika.

Pristaše Marksove socijalizma nisu ljudi, nisu ni senjari. Oni se ne bore protiv naravnih, već jezičnih protiv društvenih razlika i povlastica. Pogrešno je shvaćanje, da je neki čovjek stvoren iz naravi, da bude bankar, a drugi običan radnik, jedan da bude novinar, drugi ministar. Priroda nije kovačnica, u kojoj seči mudar kovač, koji po svojoj volji kuje ljude i određuje, ko da bude kapitalista, ko radnik, ko predsjednik republike ko li razbojnik. Razlike u materijalnom položaju, u društvenim pravima i povlasticama nisu organske, već gospodarske i političke. Jedan bankar može pod stanovitim uvjetima postati običan taj, jedan običan radnik — pisac i novinar, jedan novinar i pisac — predsjednik republike (kao što je Lenin u Rusiji). Mnogi pametni ljudi, zapravo geniji, umiru od gladi, ne radi toga, što možda ne bi bili u stanju praviti hovac, već zato, što vjeruju jedino u služenje bližnjemu, u istinski napredak i civilizaciju. Najniži društveni stvorovi, pravi idjoti, zločinci i pokvareni ljudi postaju bankari, novinari, trgovci, tvorničari, otimači tuđeg imetka, izrabljivači tuđeg rada, ubojice zdravlja i života milijuna ljudskih bića.

Komunizam se bori protiv ovakvih ljudi, protiv razreda i razredne vladavine, te traži, da se svi ljudi izjednače na jednoj osnovi: da svaki radi prema svojim silama i sposobnostima i da svaki uživa plodove svog rada, odnosno da se svakome daje prema njegovim potrebama.

To je, što traži komunizam ili Marksov socijalizam na djelu. Ovakav zahtjev i ovakav rad nije nikakova »urta«, da se poniži ljudski rod, već naprotiv — da ga se uzvisi, dignu na veći stepen razvoja, da se uvede jednakost, koja će služiti na čast čovječanstvu i ljudima, koji su se borili za ostvarenje te veličane ideje.

Socijalizam zaista ne može danas priznati »prava svih ljudi«. I kad bi htio, ne bi mogao. Kad bi ih priznao, on bi se pretvorio, on bi lagao sebi i drugima. »Prava za sve ljude« su danas nemoguća, jer to ne dopušta čitav društveni poredak. Kapitalisti mogu zaista govoriti o »pravima za sve ljude«, ali to su tek prazne fraze. Istina je, pak, da oni moraju provoditi nasilje i bespravije. Provajanje »zlatnog pravila« je danas nemoguće. Ali bit će moguće jedino u društvu, za koje se bori Marksov socijalizam — li komunizam na djelu.

Kroz borbu klase hoće da socijalizam dođe do pobjede, do jednakosti i bratstva, do ostvarenja tih

svojih ideala, za koje su u prošlosti vodili borbu i pogibali najodvažniji i najbolji umovi čovječjeg roda. Kroz borbu, i edino na taj način, je dolazilo do većeg napretka. Kroz borbu klase će doći do čovječne civilizacije, pod kojom će ljudi štovati jedan drugoga, a ne rezati si grkljane, kao što čine danas — za vrijeme vladavine kapitalizma.

»Svi se ljudi bore za pravdu« — reče jedan mislilac — ali jedini je ljudi traže sama za sebe, a drugi — za sve.

Kapitalisti zastupaju pravdu jedino za sebe. Socijalisti se bore u prilog pravde za sve ljude. Oni ne uništiti nijednog čovjeka, već idu za tim, da unište najglavnije uzroke, koji čovječanstvo dijele u razrede. Pretvoriti svakog čovjeka u radnika — tjeljesnog ili umog — to je svrha socijalizma. I na taj način hoće on da uništi razrede, da na svijetu ostane samo narod rada, »gospodar svoje duše, kapetan svoje sudbine«.

Koja će od ovih ideja vladati svijetom?

Očito ona, s kojom se bude složila većina ljudi, koja će bolje odgovarati organskim i kulturnim interesima čovječanstva, koja se slaže sa društvenim zakonima, sa težnjama i silama čovječjeg napretka. (»Znanje«.)

„Edinost“ odklanja komunizam

O ježbe, kaj pa se je zgodilo pri »Edinosti«? Vendarle ne, da bi bila tamkaj komu pamet zastala, da je sprejel u sobotno številko z dne 19. t. m. oni bojevitil članek sboritoga kaplančka iz ... ki mu je kuharica kleslo prismođilo, in se je možek zato hudo razjezil nad nami komunisti, ker se je na kuharico brzkome ni smel. Pa jo je možek udaril na filozofski stran, češ, občudujete me, koliko imen jaz poznam: Vogt, Büchner, Feuerbach, Buffalo Bill in Circo Zavattali! Na vsezadnje je se Goethejevega »Fausta« odločkomu prav slabo prevedel, s skofovskim dočlenjem seveda, ker drugače »Fausta«, ki ga hranimo mi vedno pod blazinjo svojega vzglavlja, ne sme brati. Zato ga pa tudi prebavil ni. Ali pustimo »Fausta«, itak hočemo kaj kmalu tega »svraga«, ki ga je kaplanček v »Edinosti« pridlical sebi v pomoč, lepo razložiti in sicer po temi iz »Feustavega« spreheča, ki se glasi:

»Die Kirche hat einen guten Magen, hat ganze Länder aufgefressen, und doch noch nie sich übergeben; die Kirche! allein, meine lieben Frauen, kann ungerechtes Gut verdauen.«

(Po slovensko: Cerkev ima dober želodec, požrla je cele pokrajine, in se vendar ni nikoli prenelajla; cerkev samo, ljube žene, more prebaviti nepravilno blago.)

Drago kaplanček, pusti Goetheja in njegovega »Fausta« lepo pri miru in ti draga »Edinost« tudi: to ni hrana za vajina želodca. Citirajte rajše sv. Avgušina, ali previdno, ker tudi ta veliki mož ni kar tako in — vrag te jasil — tudi njega dobro poznamo, kakor poznamo tudi še kaj več materijalističnih filozofov, negoli jih našteva »Edinost« in njeno kaplanček.

Tako poznamo davno pred Kristovim rojstvom ženjalnega Grka Demokrita, materijalista skojem in sloz, moža, ki je ustanovil nauk o atomih. In od njega, neprej kar celo vrsto. Pa smo vse sami proclili, ne pa da bi nam profesorji teologije podajali izvlečke njihovih del, ki so seveda potem vam, kaplanček zabili kol v možgane, — če je beseda dovoljena, — na katerem je bilo napisano: »Materijalizem je reakcionaren, je stara šara, njemu se modern filozof le smehlja«.

Oprostite g. kaplanček: ni dolgo tega, ko sem imel šolske zapiske nekega lemenarija v rokah. Polovica vašega članka v »Edinosti« je stala v njih črno na belem. Jeli ste vi — »uzumali« od onega mletičnega mladeniča, ali pa vas vse po enem kopitu ude? Oprostite vdrug g. člankar, ali mi delavci ne samo beremo filozofe, temveč beremo tudi v najmodernejši knjigi, ki ste ji v jedva platnice odprli, namreč v — knjigi življenja. Delavci smo, ne krog, gločični in mlekočavni, temveč zagoreli in razoranji lic, zlatih rok, silnih tlakov in ključu vsem križem in težavam zdravi, spolno zdravi; torej možni na svojem mestu, polni skrbi in dela, ali polni moči in zdravlja, telesnega in duševnega in polni britkih izkušenj. Zato imamo pravico do svoje lastne filozofije, in ta nas vede enostavno v komunizmu, posebno pa, ker svoj narod zdravo ljubimo, in ne bolehamo z njim ljubimkuje mokekor vi in »Edinost«.

Vi se bojite mravljišča, kjer mora vsak delati; mi ne, ker mi ne živimo od prebenda.

Vi hočete, da se mi malo bolj filozofski izučimo. Mi vam pa odvrnemo, da ste še fanté, ki ne ve kaj je bistvo filozofije.

Filozofija, ki se v praksi ne izkaže kot prava, je jalova. Komunizem pa se je v praksi prav dobro izkazal, vprašajte Kolčeka, Judenčiča, Demikina in Poljake! Na »moderne« modro - oslove se poživgamo, če nam suženjskega življenja ne morejo olajšati.

Vi pravite, da naj se udarimo z uma svitlim mečem. Meč pa, ki ga vihitite v »Edinosti« vprvič ni pravni svitel, vdrug pa niti meč ni, temveč kvečjem skladen »šove«.

Vi pravite, da delavstvo ne bi smelo pespešavati grozečega poloma. Mi vas vprašamo: Čemu ne? — Dokaz namreč niste doprinesli.

Vi pravite me drugim, da se po našem načinu boja viša tudi »nprava razuzdanost«. Mi pravimo, da je to razuzdanost povzročil militarizem tekem voje z blagoslovom cerkve povzidan.

Vi pravite, da zlo ostane zlo, naj je počenja bogatin ali siromak. Mi pravimo, da bogatin nima ne povišja, niti ne pravice započeti zlo; siromaka pa se vesled razmer mora opravičiti, če in ako učini zlo. To priznava tudi cerkevna moralistika.

Vi obojate kruto liberalizem v »Edinosti«. Mi vam dajamo prav, samo čudimo se, da je nekdo tako silno liberalna »Edinost« zlezała dānes pod farško sukajo. Sicer pa je naravno: delavci jo zapuščajo, kmetje tudi, učitelji tudi. Ostane edina rešitev še talar in, nekot ultral liberalni, tajnik »Edinosti«: dober igralec nekot na tržaškem odru, tako, da nam vstajajo v spominu besede Wagnerjeve v Faustu: Ich hab's öfters rühmen hören, ein Komödiant kömt einem Pfarrer lehren.« (Čul sem često hvaliti glediškega igralca, ki mi lahko poučeval župnika.)

Ali pustimo »Fausta«! Vrag, da ste ga morali omeniti; zdaj nam noče več iz spomina!

Vi pravite, da je liberalizem ribaril v motnem. Mi pravimo, da komunizem čisto jasno napoveduje svoje cilje in namene.

Vi pravite, da smo slov. komunisti zatajili svojo narodnost. Mi pravimo, da vam je prijatelj, glava zabita z deskami. Slov. komunisti smo sli ponovno v Rim za naše slov. šole — seveda zasluje imajo zdaj drugi in tudi vi. Slov. komunisti smo v Jul. Beničijevi ustanovili edini slov. »literarni« list »Njivo«, ki ste ga vi slovenski — kaj ste pravzaprav? — liberalno-klerskalo-radikalni irendentski nacionalisti bojkotali in ubili. Slov. komunisti hodimo med slov. ljudstvo ter mu v slovenski besedi pojasnjuemo sedanje stanje. Mi slov. komunisti pobom »Ljudskega odra« ustanavljamo kulturna društva, ki širijo slovensko knjigo ter goje slovensko dramatikoj in pesem itd. Ti uboga reva kaplančka, kaj si pa ti naredila že za slovensko ljudstvo? Si ti predavala, ka-

kor naši slov. komunisti? Kje, kdaj? V hlačah se tresel pred karabinjeri, in druga organizatorična čela ne steješ? Kdo organizira strokovno svoj delavca in slov. kmetja? Ti, mlekočavna revica? Tvoja tetka »Edinost« morda? Ne! Slovenski komunisti to delamo. In to je delo. Kar pa ti in »Edinost« delata, je tako sila podobno onemu prismojenemu cvrtju toje kuharice, radi katerega si se zagnal v — komuniste.

Aspetta merlo! Se ti bomo postregli, tebi, tvoji v lemenatu prepovršno pričenji »filozofiji«, »Edinosti« in kar še cap okoli vas visi. Nikar ne misli dragi prijatelj, da smo mi včeraj rojeni, in da so slov. komunisti kar vsi že pri rojstvu na glavo padli!

Le ven s tvojim »uma svitlim« mečem, toli v »Edinosti«, kolikor na naših shodi! Če ne bo ravno soder. Dr. Thuma poleg, bo že kdo drugi opravil, za tako majhno golazen ni treba ravno našega. Tume, ki spravi vse lemenat z rektoriji in prefekti in s celokupnim uredištvom »Edinosti« v en sam koš in — niti veliki. Za take reke kakor je člankar v »Ed.« zastojuje sosed Jernej; sosed Jernej je namreč zdrav na duši in telesu.

Res — da nadležujemo! Vi pravite, da je slovenska narodna pesem vzvišena nad »klasiki« klafarjama. Mi pravimo, da imate prav, ker je tudi italijanska poštena narodna pesem visoko vzvišena nad slovenskimi klafarskimi pesmimi. Primerjati je treba pač le enokrvredne enote, vi — filozof filozolski. Kdo vas je učil takih primerjav? Ali Büchner ali Buffalo Bill?

Vi pravite, da bi lahko pogrešali italijansko kulturo. Mi pravimo, da ne! Ne Italijanske, ne nobene druge svetovne. Brez Isbenovega »pliva«, brez Zolajevskega, brez Scottovega, brez Tolstojevskega in Gorčijevskega, brez Goethejevega (ferdamani Faust!), brez Petarčevega in Dantejevega itd., itd. bi bila naša slovenska literatura jalova, ravno tako, kakor bi to bila francoska, nemška, španska itd. brez njega. Izmenjava duševnega blaga — veste li, kaj to pomeni, vi fi-fi-filozof!

Ples, alkoholizem, surovost — prav imate — tu edino — to je poguba naroda. Kdo pa je vabil in se vabi tako rad, če mu le kdo plača, na ples, javne plesne sodeleovanjem slavne garnizije, ter pjančevanje in neobdobju pretep? »Edinost« je to delala in še vedno dela. Zaman ji je to že naša »Njiva« očitala, tetka je nepoboljšljiva in se rada zavrtis solдати najraje, in vi z njo, ker v njo pišete in se s tem z njo ved zabijete v eno klado. Mi komunisti vabimo na shode, na predavanja — »Edinost« tega ni še storila. Možek, na neprav naslov ste se zaleteli, ali pa ne berete oglasov svoje pokroviteljice »Edinosti«, katere more početi v tem pogledu je obsodil že marsikateri v službi osiveli župnik-poštenjak. To mi vemo, da v vašem stanu še daleč niso vsi tako veterinarski in vrtoglavi kakor ste vi. Poznamo župnike, ki s trezrnim očesom zro na naše gibanje in ga dobro umevajo, daš niso brali brošurice Feuerbacha in Buffalo Billa.

Vi pravite naj gledamo malce tudi naprej. Mi vam pravimo, da tega pripričati ni treba: Naš pogled je ves obrnjen v bodočnost.

Vi apelirate na — človeške ideale? Oj, ti prismojeno cvrtje, ti! Kam si revo zapeljalo. G. člankar, najprej iščite in najdit v sebi — človeka, potem govorite o — človeških idealih. Rečemo vam samo toliko, da mi komunisti imamo ideale, vam pa je ideal žep, a mi lastni žep ne, temveč žep kapitalista, ki slučajno govori tudi slovensko.

Slednjič apelirate na delavstvo, naj se zgleduje ob — življenju naših agitatorjev, ter naj potem sodi. Apel je dober, ali za vašo stranko ponesrečen. Delavci, kmetje, vi nas poznate, saj živimo dan za dnem med vami. Vi veste, kako zgodaj vstajamo in kdaj ležemo spat. Dobro, še bolj nas opazujete! In videli boste da delamo »16 do 18 ur« na dan zato, da vam priborimo cemuurni delavnik. Vi veste, da živimo res prav puritansko življenje, posvečeno samo delu, brez zabav, brez tovarišije, vedno vama na razpolago. Vzgleduje se ob našem trdem, krutem življenju, ker tako hoče »Edinost« in hoče imeti člankar, ki polega po mehkih blazinah po ves dan. Vi nas poznate, delavci, pa recite onemu člankarju, če li v vaših srcih res upanje, da bodo (kakor on pravi) slednjič nas same klerikalci rešili sve!

Ne, dragi prijatelj iz »Edinosti«, širok gobec še ni nikoli naredil junaka. Ko bo pokalo, se bomo videli; oziroma tebe in »Edinosti« tedaj ne bo videti. —

Delavci! Naročite in širite „DELO“. To je vaš list, list izkorištan in brezpravnih.

Šolske uredbe

Pravkar dobili smo v roke »Provizorični normalni učni načrt« za ljudske početne šole. Govora je v knjižici o poučevanju in predmetih, o preuredbi šol itd., torej o stvarih, ki so, kakor je rekel Ben Akiba, bile že kdaj na dnevnem redu! Sicer vsi načrti ne pomorejo nič, ako ni dobrega učitelstva. Vsi gostobesedni načrti, klobasaste odredbe in zamršene tiskovine ne dvignejo šolstva, ako se resno in od prave strani ne prime. Ljudska šola pripada ljudstvu, narodu, in le ta ima po svojih zastopnikih ukrepati o njej! Zasedbene oblasti pa skušajo postavljati vse na glavo in strogo pazijo, da se z vsako odredbo čedajše bolj zamerjajo in odtujujejo našemu ljudstvu. Na strani VI. oddelek »I« pravi: »Na vseh slovenskih, hrvaških in nemških šolah vršiti se mora od drugega razreda dalje pouk v italijanskem jeziku; že v prvem razredu naj se vadijo učenci s pripristimi govornimi vajami in spoznavanjem nekaterih izrazov«.

Taka le modrost vzbudi v ljudstvu, kakor tudi v vzgojiteljih učiteljih samo jad. Nekake take šole so dejali Nemci slovenskim Koršcem. Seveda je vsled tega na teden odkazano več ur ital. jeziku. Imeli smo vsaj po Goriskem dobro šolstvo in dānes, ko je vsled vojne zanemarejeno, hočejo je ital. oblasti ne dvigniti, temveč vničiti in le ital. imperialističkim namenom vsužnjiti. Zasedbena oblast kaže tu preostitno svoj umazani šovinistiški krepelj, kateri se stegne v slučaju aneksije še vse drzneje po naših šolah. Imperializem in nacionalni šovinizem hoče pač glupega ljudstva, da se ložje stroji in gnjavi ... Ven s tujimi jeziki iz ljudskih šol osobito po deželi Ljudska šola je sveta naprava ljudstva samega. Učeni tujih jezikov naj si narod sam in drugače oskrbi. Vsi veliki duhovi in pravi pedagogi vseh časov in vsega sveta prisodili so ljudski šoli materin jezik, na podlagi katerega samo more deca uspešno napredovati. Torej roko proč in umazano politiko daleč od šole!

Pripomba uredništva: Da so predlagani normalni učni načrti sila pomanjkljivi, da naravnost reakcionarni, o tem smo se že sami prepirali. Pisal je v tem smislu tudi bratski naš »Lavoratore«. Načrti se dānes enostavno le diktirajo; ljudstvo se ne vpraša, kaj meni ono, ki šolo vzdržuje in v šolo pošilja svojo dečo, ki jo odgajajo potem, kakor nam ni prav. — Glede poučevanja ital. jezika pa smo drugačnega mnenja od člankarja. Mi uvidevamo praktično korist tega pouka, in tudi nevarnost poučevanja je izključena, ako ta pouk deli pameten učitelj domačin. Seveda, da bi se s tem poukom že pričelo kar v prvem razredu, to je enostavno nemisli!

Šolstvo v Istri

Kakor beremo v 8. šte. »Učit. lista« je »Zveza jugoslovenskih učit. društev« v Trstu vložila na gen. civ. komisarijatu spomenico sledeče vsebine:

»V Istri je več jugoslovenskih učiteljev interniranih brez povišja, več učiteljev je odpuščenih in brez službe, nekaj učiteljev je vpoklicanih v malenkostno pokojnino, učit. plače se odmerjajo povsem samovoljno v škodo učitelstva, uvedeno je samoilijsko uradovanje, v Pazinu se je šola skrlila od osemrazrednice na šestrazrednico in ji je vodja v hrv. jeziku neusposobiljen učitelj. Štirideset isterskih nekoč hrvaških šol je enostavno poitalijančenih! Bivše C. M. hrvaške in slovenske zasebne li. šole so vse zaprte, tako tudi več hrvaških javnih ljudskih šol. Mnogo učiteljev se je izognilo preganjanju s tem, da so pobegnili prisiljeni preko črte v Jugoslavijo, itd., itd.«

Bolj ko bereš to statistiko, bolj se ti jeze lasje. Človek se mora upravičeno vprašati, jeli nameruje vlada po vsji sili ustaliti v zasedenih pokrajinah odstotek analfabetov, ki je v državi naveden in stalen ter da zato zapira šole in preganja učitelstvo? To so vneponopije razmere, ki ne smejo zavladati v naši pokrajini, kjer je šolstvo pravkar začelo lepo se razvijati.

Dajte našemu proletarskemu ljudstvu, naši proletarski deci, njegovo šolo, kakor jo je nekoč imelo! Vemo, da je buržoaziji najbolj pri srcu vložja analfabetov. Ali analfabetov mi nečemo imeti. Hočemo, da ima vsak državljan pravico in možnost vzgajati svoje dečo v javnih šolah, ki jih mi plačujemo, po edino pravem načelu vzgoje v materinem jeziku.

Ekperiment preganjanja in nasilnega raznarodovanja naj preneha čimprej! Taka šolska politika ni vredna piškavke oreha in se mora masčevati nad njenimi povzročitelji. Saj nismo v Albaniji, in tudi tam slednjič ...

Zahtevamo od svojih oblasti, da polno upvažujejo spomenico »Učit. Zveze« in upostavijo na šolskem polju čimprej prejšnji red, da prično zasledovati zdravo šolsko politiko, dokler ne bo prepoznali! Obližabili ste nam že marsikaj, izpolnite torej svoje obljube! Vse karist bo. Sicer pa bo naša stranka pazno zasledovala nadaljni razvoj te zadeve. Torej gospoda pri vladi, videli se bomo še ponovno!

Vabilo na novo naročilo!

V ponedeljek, dne 5. Julija t. l.

prične izhajati naš list „DELO“

trikrat na teden

In sicer bo izhajal vsak ponedeljek, vsako sredo in vsak petek popoldne.

NAROČNINA

za celo leto znaša **Lir 30—**
„ pol leta **15—**
„ tri mesece **7-50**
mesečno **2-80**

Posamezne številke se bo podajalo tudi v nadalje po 20 stotink.

Domači vestnik

Od raznih strani nam prihajajo pritožbe, da naročniki ne sprejemajo redno lista, oziroma se jim splich ne dostavlja. Mi list redno izročamo pošti; zdi se pa, da nas po nekot posamezne osebe uslužbene na raznih poštah nradili bojkotirajo. O tem bomo vpeljali strogo polizvedovanje, ker za svoj denar hočemo biti pošteno postreženi. Potem napravimo svoje odločne korake, ki bodo krivce morali zaseči. Kdor torej lista, ki izhaja v petek zjutraj, redno ne sprejme, naj reklamira na pošti in pri nas!

UPRAVNIŠTVO.

Delavski bojkot

Mešan odbor delavskih bojkotnih organizacij objavlja sledeči sklop, ki naj služi kot pravec vsem tukajšnjemu proletarijatu: »V Češko - slovensko smejo odhajati vse čete in ves materijal korakarne si bodi vrste, tudi orožje in strelivo, ki prihaja iz inozemstva in je namenjeno na Češko - slovensko«.

Vsi drugi transporti orožja in streliva, namenjeni drugim deželam inozemstva, se morajo ustaviti ter je o tem takoj poročati odboru. Ves drugi materijal pa namenjen v katero si bodi deželo inozemstva, izzemši seveda na Poljako in Ogrsko, proti kateri nam bo bojkot nadaljuje in poostri, sme svobodno oditi. Sumljive pošiljke naj nadaljujejo voznijo, ali istočasno treba obvestiti odbor.

Do novega povelja se vlaka, ki stojita v Nabrežini in v Trzinu ter sta namenjena rumunski vladi ne premakneta.

Sklep glede Češko - slovenske je bil storjen na podlagi poročila delavskih zastopnikov, ki sta se včeraj povrnila iz Prage, kjer sta sprejela strani socijalistične stranke zagotovilo, da se češki vojniki ne bodo nikoli poslali proti sovjetski Rusiji.

Okoličanskim voznikom

V nedeljo 27. t. m. ob 4 uri popoldne se vrši v gostilni pri Jožetu Zupanu (gostilna Grčič št. 15.) na Padričah Ustanovni občni zbor zadruge okoličanskih voznikov.

Priporočamo našim okoličanskim voznikom, da se udeležijo tega občnega zbora v velikem številu. Na občnem zboru se bo pričitalo tudi pravila in se bo izvolilo odbor.

Izvirni greh plaši še vedno po »Edinosti«. Umevamo popolnoma, da uredniki pri »Edinosti« dānes — po sili razmer — verjamejo v izvirni greh, ki baje ovira udeležitev komunizma. Nekot g. Čotič in dr. niso bili tega mnenja. Čudno se nam pa zdi, da se slov. teologi zdaj, ko so se polomili vsi kolci, naslanjajo ob izvirni greh. Gospoda v taljarju, ali nas niste učili, da se je Kristus udeležil, da je trpel in umrl, da nas reši izvirnega greha? Torej ven z besedo, ali nas je rešil ali ne? Pelovčinih me nočemo, aut - aut, sofizme stavite v hlačne žepu na zadnji platišče. Če nas je Kristus rešil (po vašem katekizmu) izvirnega greha, potem ta greh ne more biti več ovira komunizmu.

Ce nas ni rešil — ja, potem pa ne vemo, kaj bi rekli o vas; potem vas niti sveti Chamberlain ne reši. Prosimo odgovora, brez citatov. Čitati so namreč nevarni, ker poznamo celo vaše filozofe bolje negoli vi. Danteja tudi, vsaj brali smo ga v originalu, kar o vas ne moremo trditi.

Pozor politični preganjanji! Tukajšnji generalni civilni komisarij poroča: Listi so pisali, da je do ločen na podlagi odloka ministrskega predsedstva od 1. aprila 1920. dan 30. junija kot zadnji rok za vlaganje prošnje za odškodnino političnim preganjanjem. Da bi se odpravil vsak dvom v tej zadevi, se opozarjajo prizadeti, da do sedaj ni še bil določen noben rok za vlaganje rečenih prošnji. Prošnje morajo biti napisane na posebnih obrazcih ter jim je treba priložiti dokazila o pretrpetenem preganjanju kakor tudi o pretrpetih škodi. Pošiljajo se generalnemu civilnemu komisarijatu v Trstu, IX. oddelek, neposredno ali potom »društva bivših internancev in političnih jetnikov«.

Odpuščenih uradnikov pozor! Tukajšnji generalni komisarijat nam poroča: Osrednji urad za nove pokrajine v Rimu je določil s posebno okrožnico, da se dovoljuje zopetni pretres ukrepov o »odpuščanju tistih uradnikov izpod bivše vladavine, ki mislijo, da so bili po krivem zadeti in ki predložijo prošnjo za zopetni sprejem v službo. Takšne prošnje je treba vlagati pri onih upravah, pri katerih so prizadeti opravljali svojo službo.

Izvoz in uvoz. 1.) Finančno ministristvo je soglasno s mnenjem posvetlovalnega odbora 1.) preklasillo pooblastitev, ki je bilo dalo carinarnicam, da lahko neposredno dovoljujejo izvoz bombaze preje za šivanje. Za vsak izvoz omenjenega blaga je torej potrebno ministrsko dovoljenje; 2.) pooblastilo carinarnice, da lahko neposredno dovoljujejo izvoz črnega strojevega usnja za sedlarska dela. Ministrstvo si pridržuje pravico ukretni potrebno tudi o izvozu podplatov; 3.) pooblastilo carinarnice, da lahko neposredno dovoljujejo uvoz nastopnega blaga: kokosovih vrvi, platice od sestavljenega lesa, grobe in napol izdelane probkotine; kopirajočega papirja za pisalne stroje, bakrenih drobec, pisalnih peres in oprem za dežnike.

Odredba o klanju živine. Tukajšnji generalni komisarijat razglasa: V veljavni ostanejo dosedajni predpisi o klanju

odškodnino, da vlagajo nepotrebne sodne ugovore proti odločitvi, četudi vedo, da je vse zaman in so dotični stroški izgubljeni. Močna organizacija furlanskih kolonov je izposlovala že lamsko leto, da so se sodne odločitve razvijale, tako je tudi za letošnje leto, da se doseže razveljavitev odločitev. Furlanska organizacija pa je tudi gotova, da v kratkem izvede kolektivno pogodbo proti gospodarjem, s katero se odpravijo vsa bremena na dobrotah in robljah ter bodo koloni dajali gospodarjem le polovico vina in dva, kvečemu tri kvintale pšenice na merno njivo. Slovenske kolone izven one korninškega okraja, ki so vsi pristopili k skupni organizaciji, pa bo težko braniti, ker so razcepili svoje moči in hodijo svojo posebno, neplodno pot. Poročevalci je pozval navzoče kolone, naj se z vso verno lotijo agitacije med koloni v Brdih, da se složno organizirajo v eni sami organizaciji, ki je pred vsem gospodarskega pomena, bojovna organizacija, da delavci priporočajo na zemlji, katero obdeluje. Ugovorov na shodu seveda ni bilo, ker nasprotniki komunizma dobro vedo, da nimajo in ne vedo kaj ugovoriti. Koloni zapuščeni Brd so pristopili složno k veliki skupni kolonisti organizaciji socialistične stranke, ter so gotovi, da si že tekom tega leta pribore kolektivno pogodbo.

SORICA.

Tudi tu tik demarkacijske črte vlada zanimanje za našo stvar. Tu živi večje število delavcev, ki so zaposleni v gozdni delih pa nekaj rokodelcev. Ali naše gibanje je brez načrta in podlage, ker nismo organizirani niti strokovno, niti politično. Treba bi bilo najprej shoda, ker si ga želimo, kar nas je starejših. Čudno je namreč pri nas to, da je ravno z našo mladino križ. Drugod je ravno narobe. Drugod kerska ravno mladina v prvih vrstah napredka ter se posmejuje starijam, ki nečejo razumeti novih časov. Pri nas pa je narobe. Res, da so med našimi fanti častne izjeme; imamo fante prav krepke značaje. Z druge strani pa je nekaj omlahljivcev med njimi, ki danes izjavljajo, da takoj pristopijo naši organizaciji, jutri pa postavljajo mlaje na čast raznim škofom in nadškofom. Nismo proti veri in verskemu čustvu, pač pa proti takim cerkvenim paradam, ki dvigajo le vpliv najhujših naših nasprotnikov, klerikalcev, ki bi nas o prvi priliki zopet poslali v klanico. Fantje, ne takol Beseda dana vez velja! Bodimo močnejši, da nas bodo spoštovali tudi nasprotniki, strahopetneži in omahljivci pa izločimo iz naših vrst.

Poročam vam še, da tukaj ni noben delavec zarovan proti nešodam na delu, kakor je to nekod bilo. Tudi v tem oziru bi se moralo kmalu kaj ukreniti.

KANAL.

K shodu v Kanalu. V četrtkovni »Edinosti« govori neki dopisnik o shodu, ki se je vršil v Kanalu. Pravi pa takšne neizmenljivosti in netočnosti, da mu niti ne odgovarjamo. Dši močno po kraskarstvu iz metro-pole. Sicer pa je to na/besede znamenje, da nismo njih sorte. S takim obvelovanjem se gospoda že smeji in si sama kopije grob.

KORITNICA - GRAHOVO.

Krog naših čitateljev in naročnikov »Dela« se bolj in bolj širi. Veliko zanimanje vlada za list in za idejo, ki jo zagovarja. Sila bi pa želeli, da bi se ali v Koritnici ali v Grahovu vršil javen shod, ki bi se ga vsi tukašnji prebivalci radi udeležili. Na shod bi moral priti govornik iz Trsta.

Danes so razmere take, da ljudstvo sprevidi, da po stari poti ne more več naprej, ker ta pot vodi v nove vojne in njene grozovitosti. Sodrugi pripomagajte nam vi potem bomo tudi mi vam!

Zdravnik F. J. KERN:

Nervoznost.

Nervoznost ali živčna razdražljivost je ena najbolj splošno razširjenih bolezni. Če zdravnik ne more najti pravega vzroka bolezni, radi katere je bolnik v strahu da bi mu ne bilo treba iti prano v grob, čeavno na videz ne kaže posebnih znakov o onemoglosti, je najbolj lahka diagnoza — nervoznost.

Kaj je nervoznost?

Nervoznost je zunanji pojav razdražljivosti oziroma preobčutljivosti živcev in možganov. Nervozen človek je sila občutljiv za najmanjše zunanje dražljive vplive in ni mika ali pa nasprotno — ne čuti močnih vtisov, ki bi zdravniki zdravo osebo. Fizične in psihološke vtise čuti nervozen človek popolnoma drugače kot drugi, ki je pri dobrem zdravju. Majhen copot nervoznega bolnika prestraši in spravi ob ravnot težje; srce mu začne močno utripati kakor da bi mu hotelo zlesti v grlo; utripajo mu velike žile v trebuhu, katerih normalen človek ne čuti. Nervozen bolnik čuti bodljaje po raznih delih telesa, zbada ga tu in tam, mrgoli mu pod kožo, počuti se kot bi mu »misi« svigale po žilah, kot se nekateri izrazijo. Bojijo se, da bi zblazneli, in si domišljajo hujše bolezni kot jih navadno v resnici imajo. Zanimivo je namreč to, da je na smrt bolan človek redkokdaj nervozen; bolniki, ki trpe na sušici ali na raku ne kažejo posebnih znakov nervoznosti.

Kaj povzroča to bolezen?

Vzrokov je seveda vse polno. Nekateri smo rojeni s slabšimi in bolj občutljivimi živci kot drugi. Nekaterim hipen strah pusti sledi — razdražljive živce — na katerih trpe leta in leta. Drugim akutne bolezni kakor legar ali influenza pokvari živčevje in notranje organe, ki jih je treba spraviti v stari red.

Vendar bi se bržkone ne zmotil, če bi trdil, da je pri moških polovica nervoznosti vsled spolnih problemov, pri ženskah pa vsled nerednega delovanja notranjih spolov. Koliko žena in starejših deklet postane nervoznih ko pridejo v leta. Doba med štiridesetim in pedesetim letom je za vsako ženo huda preizkušnja, ker tedaj živi največ trpe.

Veliko bi lahko napisal o nervoznosti, o vplivu strahu in skrbi na človeško zdravje, pa naj par vzgledov zadostuje.

Ko je znani zdravnik Vesalius diseciral neko žensko truplo, je zapazil, da se srce še vedno počasi bilo. Od presenečenja vsled tega odkritja se je zrušil mrtev na tla. Znan je slučaj Louis Bourbon-a, ki se je mrtev zgrudil pri odkopavanju kosti svojega očeta.

Je nečakinja znanega filozofa Leibniza po njegovi smrti našla pod posteljo velik kos zlata, je od samega veselja nad tem bogastvom pri priči umrla. Pripoveduje se, da je Marie Antonietta, francoska kraljica od same skrbi dobila čez noč sive lasi.

Ti vzgledi kažejo, koliko imajo občutki moči nad človeškim zdravjem, zato ni čuda, da huda razočaranja ali hud strah napravi človeka nervoznega.

Kako zdraviti nervoznost?

Vsak bolnik rabi drugačen nasvet in druga zdravila. Odstraniti je treba znane vzroke razburjenosti in zaslediti druge, ki morda še niso znani. Marsikateri mlade fantje je žentev ozdravila, druge pa bolj pametno in trezno življenje in dobra družba.

Pri ženskah dostikrat izvira nervoznost od pokvarjenosti notranjih organov, kjer operacija včasih pomaga. Starejše nervozne ženske pa bi morale jemati povečja zdravila, s katerimi nadomestimo mesečne spremembe. Drugim, ki imajo od mladega slabo živčevje, pomaga sprememba podnebja in počitek od telesnega in posebno še od duševnega dela od časa do časa.

Socialni preobrati v preteklosti

(Dolje.)

Zadruga pri starih Rimljanih.

Ko so se Latini in njihovi sorodniki Sabelci, Oskani, Umbri, Samni, Etruski in t. d., naselili v sedanjih Italiji, so že bili v srednjem stadiju barbarizma. Imeli so vdomačeno živino in znali so obdelovati zemljo na primitivni način. Njihova zgodovina pred ustanovitvijo Rima (okrog leta 753. pr. Kr.) je precej temna. V tem oziru so bili Grki bolj napredni, ker so se prej seznanili s fonetično pisavo in hitro zapisali ustna izročila in pravilice svojih dedov. Znano je toliko, da so bila latinska ljudstva naseljena po gričih, kjer je bil pozneje Rim, več stoletij pred mitičnim Romulom.

Posneti je toliko, da so Latini imeli tristo zadrug, organiziranih v bratovščine (curia) in rodove (tribus), ko so ustanovili Rim. Etruski so imeli zvezo rodov; na vsak način so bili organizirani najbrž tudi Samni, Umbri in ostali sorodni rodovi. Rimska legenda pripoveduje, da je prvo prebivalstvo Rima pod vodstvom Romula šlo trideset kurij ali bratovščin in vsaka kurija je imela deset zadrug, torej 300 zadrug ki so tvorile zvezo Lucero, Ramno in Sabelcev; trije rodovi, ki so šli po sto zadrug. Vrhovna oblast te organizacije je bila senat (staršinstvo), ki je izšel iz prejšnjega sveta glavarjev; potem je bil javni zbor (consilia curiae) in vojaški poveljnik (rex), katerega so srednjeveški zgodovinarji krstili za kralja.

Iz odlomkov, ki so jih zabeležili stari rimski pisatelji in pesniki, je razvidno, da je bila pri Rimljanih rodovinska organizacija kakor pri Grkih, Indijancih in vseh drugih narodih v dobi barbarizma. Politične države ni bilo do časa Servija Tulija, dastavno so imeli latinski rodovi stoletja pred njim obzidana mesta. Rimljanje so takrat — v času svoje junaške dobe — živeli v periodi vojaške demokracije.

Rimska zadruga je imela sledečo konstitucijo:

1. Vzemimo dedno pravo zadruga. Premoženje posameznih članov je po njihovi smrti pripadlo zadrugi. (To starodavno pravilo je bilo v veljavi pri vseh narodih za časa materinskega prava.) Ko so Rimljanji sprejeli očetovalsko pravo z naraščajočo privatno lastnino, so dobili dedno pravico, izprva bližnji sorodniki očeta, pozneje pa le otroci. Ob času, ko so bili v starem Rimu spisani prvi zakoni na dvanajstih tablicah, ki predstavljajo najstarejši rimski pisan zakon, je bilo glede dedščine določeno sledeče: »Otroci so prvi dediči za umrlim očetom; ako ni otrok so agnati (očetovski sorodniki) dediči, in če tudi teh ni, zapade premoženje rodovini«. V vseh slučajih je imetje ostalo v zadrugi.

2. Skupno rodovinsko pokopališče. Pravilica pripoveduje: Ko se je Klavdija, zadruga patricijev, preselila v Rim iz Reglija, je dobila kos zemljišča za pokopališče v mestu.

3. Skupni verski obredi, ki so se imenovali »sacra gentilitia«.

4. Ženitev v zadrugi je bila prepovedana. To je bilo starodavno pravilo, ki sicer ni bilo nikoli zapisano, toda razumelo se je samo oboje in zadruga se so ga strogo držale. Med nebrojnimi imeni zakonskih dvojic iz starega Rima, ki so se ohranila v spisih in napisih, ni najti niti enega slučaja, da bi imela mož in žena eno rodovinsko ime. To dokazuje tudi dedno pravo. Stari Rimljanji — kot vsi ostali narodi — so se imenovali po zadrugah, ki je imela ime svojega božanskega začetnika, kakor so verovali.

5. Skupna posest zemljišča. Navada je bila že iz davnih časov, odkar se je pričelo poljedelstvo, vtnarstvo in živinoreje, da si je rod po naseljenju razdelil zemljo po zadrugah in bratovščinah. O Romulu pripovedujejo, da je razdelil zemljo tako, da sta prišla nekaj več kot po dva akra na osebo.

6. Vzemajna obremba. To je bilo staro pravilo kot pri drugih vseh rodovih, ki se je ohranilo do poznih časov. Tako n. pr. čitamo, ko je bil Apj Klavdij vžen v zapor, se je vsa njegova rodovna občelnja v žalno obleko. Ob času druge punske vojne so se sorodniki združili in zahtevali, da jim senat dovoli odpušiti vjete sorodnike.

7. Skupno zadrugo ime, ki je ostalo v navadi do časa rimskih cesarjev. Ko je prišla telesna sužnost, so imeli osvobodjeni sužnji pravico vzeti ime bivšega gospodarja.

8. Sprejemanje tujecev v zadrugo nakar so imeli vse pravice kot sorodniki. To se je vršilo na enak način kakor pri Grkih in Indijancih.

9. Vsaka zadruga je imela svojega glavarja, nekateri tudi po dva, ki se je imenoval »princeps«. Glavarji so bili izvoljeni in če niso vršili svojih dolžnosti so bili odstavljani. Pri Rimljanih ne opazimo nikjer, da bi glavarjev sin lahko podedoval očetovo čast. Vsi od najnižjega glavarja do najvišjega vojaškega poglavarja (rex) so bili izvoljeni. V tem oziru so bili latinski rodovi bolj demokratični kot Grki in mnogi drugi. Tako vidimo, da so pozneje v rimski republiki, ko je bila že politična država, veljali senatorje in konzule. Duhovnike so tudi veljali. Demokratični princip je bil brez dvoma globoko utrjen v stari zadrugi in se ni dal tako hitro izkoreniniti.

Deset rimskih zadrug je tvorilo bratovščino ali kurijo, ki je pa imela več pravic kot grška fratra. Vsaka rimska kurija je imela svoje verske obrede, tempel in duhovnike. Deset kurij je tvorilo rod in trije rodovi so bili rimsko ljudstvo (Populus Romanus).

Kdor ni bil član rimske zadruga kurije in rodu, ni mogel sodelati k rimskemu ljudstvu. Ustava rimskega ljudstva (to je treh rodov, ki so vladali v Rimu) je bila:

Vrhovna oblast je bila v rokah senata. Zgodovinar Niebuhr je prvi odkril, da senatorji so bili glavarji trideseterih zadrug v Rimu. Ker so v ta namen volili starejše moške, so jih imenovali očake ali starešine (patres) in po njih je dobil senat ime (senatus, t. j. starešinstvo, po besedi senex, t. j. star). V senatu so bile torej zastopane vse rodovinske zadruga, kakor je zahtevalo načelo demokracije. Ko so pozneje zadruga izgubile vladno, so ožje rodovne, iz katerih so izhajali senatorji, postrele privilegij razred patricijev, ki so si lasili izključno pravico do senata in ostalih vladnih funkcij. Rimski senat, kakor grški bule, je imel odločilno besedo v raznih vladnih zadevah in obenem je odprl prelistimarno debato, kadar so bile bolj važne stvari na dnevnem redu, posebno novi zakoni.

Javna zbornica (comitia curiae) ali skupščina kurij, v kateri se je rimsko ljudstvo zbiralo po kurijah ali bratovščinah. Kakor smo že omenili so bili trije rimski rodovi organizirani v trideset kurij in vsaka kurija je imela po en glas v skupščini. Ljudstvo v skupščini je imelo pravico sprejeti ali odkloniti zakone in je volilo vse uradnike in med temi tudi vojaškega poglavarja; obenem je bila skupščina nekakšno višje sodišče, ki je odločalo o slučajih smrtnih kazni.

Treća oblast v starem Rimu je bil vojaški poglavar, ki so mu rekli rex. Opx glavar je tudi višje duhovniške funkcije. Rimski rex je bil toliko, kot grški basilej. Oba termina pomenita čbesečno kralja in tako so zgodovinarji tudi enostavno nazivali rimskega in grškega vojaškega glavarja, ali v resnici nista bila niti senca tega, kar pomeni beseda »kralj« danes, oziroma je pomenila v srednjem veku. Rimski rex ni podedoval službe po svojem očetu, temveč je bil izvoljen od ljudstva v javni skupščini in razen podeljene mu naloge, da je vodil čete v boju, ni imel drugih pravic. Ako se je zameril četam in ljud-

stvu sploh, so ga odstavili, kar potrjuje pravilica o Tarkviniju Superbu. To dokazuje, da stari Rimljanji niso poznali nobene kraljevske dinastije, ki bi bila imela absolutno oblast nad ljudstvom, kakršno so si priustili srednjeveški monarhi in jo obdržali z nekaterimi spremembami do našega stoletja.

(Latinska beseda »rex« je po mnenju jezikoslovcev v svojem izvoru pomenila toliko kot »glavar«, to je glavar pračlovek zadruga. Goti so imeli besedo »neik«, ki je podobna omenjenemu izrazu in znači isto. Stari Nemci so imeli besedo »kuning«, ki izvira iz »kune« (pozneje »kueme«), to je zadruga sorodnikov (anglosaško »kin«) in iz te besede je postal v moderni nemščini »koenig« in angleški »king«, slovensko »kralj«. Stari Slovenci so imeli besedo »kunez«, pozneje knez, kar pomeni eno stvar: glavar. Slovenski izraz »kralj« izvira po mnenju nekaterih iz imena Karol Veliki, znanega nemškega vladarja, čigar pest so občutili tudi Slovani. Slovanski narodi so poznali le kneze, vojvode in velike župane, ki so prvotno bili izvoljeni glavarji.)

Iz navedene ustave rimskega ljudstva je razvidno, da se fundamentalno ni razlikovala od konstitucije grške rodovinske družbe in z malimi razlikami najdemo podobno organizacijo pri vseh ostalih narodih pred začetkom politične države.

(Dolje prih.)

LISTNICA UREDNIŠTVA

A. G. — Trebče. Popodnoma pravo stališče zavzemate kot socialist: Vsakemu svoje! Zato tudi pričobimo brez drugega vaš dopis. Kaj je z dopisom v »Lav.« bomo pričezvedovali.

Buzet. Glede »gosp. konsumne zadruga« sledi v kratkem pismo.

Buzet — Roč. Sprejeli smo vaš dopis, ali po nerazumljivem slučaju se nam je izgubil, ne vemo ali v tiskarni, ali v uredništvu, kar nam je sila žal. Bodi te — prosimo — tako prijazni in pomovite nam ga še za prih. številko, ker ima trajen pomen. Oprostite nam to nezakriviljeno neždgo in ostanite nam zvesti dopisnik. Da ste nam zdravi!

Idrija. Delavska Zbornica se pravkar peča z izbiro svojih kandidatov v nezg. zavarovalnico. Ob svojem času vam sporočimo imena istih.

Dobrodo. Znesek smo sprejeli in vključili na vaš račun. Legitimacije stranke pa vam v kratkem pošljemo, nakar obročujemo.

Sorica. Strokovna organizacija je možna že pri 25 članih. Vse drugo v pismu.

Izjava za socialistično zvezo v Juljski Benetiji in odgovorja za uredništvo IVAN REGENT
Tiska tiskarna »Lavoratore« v Trstu.

V nedeljo, dne 4. julija

se vrši

na dvorišču gostilne Ivana
Ušaj v Kobaridu

JAVNI PLES

sedmih bratov

SVIRA delavska godba iz Lokavca.

Začetek točno ob 15 uri

Na mnogobrojno udeležbo vabijo sklicatelji
redem bratov živč,

Prof. trg. tvtika A. FERFOLJA

Veletrgovina z vinom
žganimi pijačami
in deželniimi pridelki

TRST - Ul. Torre bianca 22

TELEFON št. 18-07

Sirup iz čistega sladkorja

(Malinov, Pomaranč, Citron in Tamarind) po zmernih cenah za družine in po posebnih cenah za razprodajalce se dobri pri trdki

GIACOMO POLLAK

PIAZZA DEGLI STUDI 7 (ex Lipski trg)

Društvena krčma

pri Sv. Križu pri Trstu

točl izborna belo in črno domače vino in ima na razpolago vedno gorke in mrzle jedi. Postrežba točna.

BRINJEVEC

prve vrste, 44 stopinj alkohola, kristalno čist, se preda v množici 8 hl, raje skupno a tudi na drobno. V drugem slučaju po 11 L liter, v prvem popust po dogovoru. Franko postaja Pazin.

BRATUČI KAROL, Pazin (Istria)

Kmečko delavska gospodarska zadruga
v Dobravljah na Goriškem

Ima v zadrugi kleti več sto htl.
najboljšeega naravnega

VINA

po zmernih vsakdanjih cenah.

Daje od 56 lit. naprej.

ŽIVEC VINKO, ČRNIČE

Trgovina z mešanim blagom

Toči najfinijeje belo in črno vino ter vsakovrstne likerje na drobno in na debelo

Postrežba točna in cene zmerne
Priporoča se za obilen obisk

USNJE

Velika zaloga odlikovane strojarne

FRATELLI ROCSETTI

Jesi (Ancona)

Pristno usnje, počasi strojeno, zajamčeno po kemiški preizkušnji kr. sedlarske šole. — Usnje belo in črno za sedlarje. — Jerenje. — Teleta bela. — Junice bele in črne. — Kozje. — Zaloga inozemskega in domačega usnja. — Teleta oskarja, črna in barvana. — Chevreaux. — Polu teleta boks. — Velika izbira vrhnjega usnja za čevlje. — Surovo usnje, inozemsko in domače. — Čevljarске Potrebščine.

Preprodajalcem poseben popust.

Podružnica v Trstu: Prodajalna na trgu Oberdan št. 1, nasproti kavarni Fabris. - Skladišče v ulici Ghega št. 17.

Delavske zadruga za Trst, Istro in Furlanijo

vknužena družba z omejenim jamstvom

♦♦♦♦♦

XVII. zadrugo leto — od 1. januarja do 31. decembra 1920 — XVII. zadrugo leto.

Mesečni obračun

razdeljeno blago:

	V lastnih skladiščih	V javnih razprodajalnicah	Skupaj
januar	Lir. 3.085.666.64		
februar	3.389.435.—		
marc	5.290.594.45		
april	4.409.744.64		Lir 16.175.440.73
maj	4.025.323.35	Lir 1.030.110.95	Lir 5.055.434.30
	Lir 20.200.764.08	Lir 1.030.110.95	Lir 21.230.875.03

Zadrugo gibanje:

Vpisanih zadrugnikov 31. maja 1920	30.805
31. decembra 1919	24.007

Naraščaj v petih mesecih 6798

Hranilni oddelek:

Stanje ulog 31. maja 1920	Lir 6.472.805.64
31. decembra 1919	4.968.497.27

Naraščaj v petih mesecih Lir 1.504.308.37

Od 1. januarja do 31. maja 1920 so bile izplačane podpore bolnim in za umrle zadrugnike Lir 30.702.90.

Od 1. januarja 1920 do 31. maja 1920 so bile izplačane dividende za poslovno leto 1918—1919 Lir 12.841.58.

Dokodki skladišča oblek:

Oddelek proizvajanja Lir	933.474.62
manufakturni	644.923.72
obuvala	419.546.05
klobukov	99.233.20
	Lir 2.097.177.59

TRST, dne 31. maja 1920.

Ravnateljstvo.

DELAUSKE ZADRUGE

ZA TRST, ISTRO

IN FURLANJO

registrovana zadruga z omejenim poročitvom

Da izvršimo sklepe zadnjega občnega zbora, sklicujemo

ČLANSKE SHODE

in sicer se bo razpravljalo na vseh sledeči

DNEVNI RED:

1. Otvoritev shoda in izvolitev predsednika;
2. Izvolitev skladiščnih pregledovalcev;
3. Ukrepi glede novih skladišč;
4. Slučajnosti.

V Trstu:

V petek, dne 25. junija 1920 ob 20

gostilna „Pri kroni“, Piazza tra i rivi št. 2, za rojanski okraj, skladišče št. 31, ul. Sv. Ermacora 6

V nedeljo, dne 27. junija 1920. ob 10

gostilna „Adria“, ex „Soci vecchi“, v Barkovljah, Riviera št. 82, za VI. okolščanski okraj, skladišče št. 52, Barkovlje - obrežje

V nedeljo, dne 27. junija 1920 ob 15

„Dvorana delavskih zadrug“, Prosek 185, za Proseški okraj, skladišče št. 50.

V Istri:

V soboto, dne 26. junija 1920 ob 18-30

Dvorana Circolo di Cultura za občino Chiampore, skladišče št. 25.

V nedeljo, dne 27. junija ob 10

Delavski Dom, za občino Milje, skladišče št. 5

Opomin vsem članom!

Po članku 12 zadrugnih pravil spadajo vsi zadrugniki v oni okraj, v katerem se nahaja skladišče, v kojem se navadno poslužujejo. Zato se smejo udeležiti samo shoda v svoji občini ali v svojem okraju.

Vsak shod je sklepčen, ako se ga je udeležila ena četrtina vpisanih zadrugnikov. V slučaju, da ob napovedani uri ni navzoče potrebno število članov, se bo vršil shod pol ure kasneje ob vsakem številu članov. Predsednik shoda se izvoli vsakokrat posebej z večino glasov. — Po članku 3 zadr. pravil sme vršiti član svoje pravice tudi po mandatu s tem, da izroči pooblastilo svoji soprogi ali kak drugi osebi, ki opravlja njegovo gosp. darstvo. Pooblastila se morajo podpisati v enem izmed zadrugnih skla dišč ali v osrednjem uradu.

Kot leg timacija za udelež